

gleda skerbno na to, da kupuje le tak les, ki je bil zadnji mesec leta, to je, mesca grudna ali decembra posekan. Gruden naj pogrudi še le drevo v gojzdu!

Gospodarske skušnje.

(Po farbi, ki jo ima goveja živina, se ravna njena moč in terpežnost za vprego). Černe, rundeče in rujave goveda so terdnejše kakor bele; tudi se ne prehlade tako lahko. Bartels celó terdi, da bele goveda imajo mehke noge, manj krepko meso in srednjo mero mleka.

Kmetijske novice.

(Pervo letošnje grojzdje). Nemški časnik „Pfälz. Zeitg.“ piše iz Speyer-a 20. rožnika (junija) to-le: „Danes zjutraj nam je gospod Peter Hummel iz Rülzheima na Rajnu poslal popolnoma zrel grojzd iz svojega verta; ni nam treba praviti, kako smo se začudili nad to novino! Gosp. Hummel nam piše, da na ravno ti terti je leta 1857 najdel 28. rožnika, tedaj 4 dni po kresu, že prvi zreli grojzd, — leta 1858 že na kresa dan, letos pa že 8. rožnika, tedaj 16 dni pred kresom. Ta zgodnja zrelost nam utegne dobro znamenje biti za letošnji vinski pridelk!

Zdravilska novica.

(Quassin — novo in gotovo zdravilo zoper kolero). „Slov. Nov.“ naznanjajo v 80. listu važno novico, da je gospod dr. Jan. Mart. Honigberger najdel gotovo zdravilo zoper kolero. Ta dohtar, rojen Sedmogračan, je več let živel v izhodnji Indii, in sicer ko telesni zdravnik vladarja Lahorskega; v teh sila vročih krajih, kjer je kolera okoli leta 1828 najhuje razsajala, je ozdravil kolero z največjo srečo s Quassinom, kateri v omenjenih krajih slovi kot posebno zdravilo zoper mnoge ostrupnjenja. Quassia beri kvasia (Quassia amara L.) je tudi našim zdravnikom dobro znana korenina, katero zavoljo njene terpkosti ali zagoltne moči radi rabijo pri dolgočasnih driskah itd. Iz Quassie napravlja apotekarska umetnost izleček, kteremu se pravi Quassin in kterega gospod dr. Honigberger v svoji 90 strani debeli knjižici, katero je v nemškem jeziku izdal na Dunaji pri Gerold-u, hvali kot specifikum zoper kolero. Po pravici pravijo „Slov. Noviny“, da bi dr. Honigberger ime „dobrotnika človečanstva“ zaslužil, ako se poterdi Quassin pri koleri, zoper katero še zmiraj pogrešamo gotovega zdravila.

Perziške kamilice.

Gotovo so naši bravci že dosti slišali pa tudi brali od nekega perziškega praha ali perziške štupe, ktera slovi po svetu, da pokonča môle in muhe, mravlje in stenice, uši in bolhe, z eno besedo: vse živali, ki spadajo v versto insektov ali merčesov.

Pa toliko imenitni prah, kateri že več let sluje po svetu in kateri se z veliko hvalo skor v vsaki štacuni dobiva, kaj je nek? — bojo vprašali nekteri naših bravcov.

Naj jim povemo to tako, kakor nemški gospodarski časnik „Woch. d. L. F. u. H.“ pripoveduje ravno to svojim bravcom.

Imenitni perziški prah — pravi — je posušeni cvet tistih kamilic, ki so v Perzii (Azii) domá in se jim pravi perziške kamilice (pyrethrum carneum in pyrethrum roseum). Domá ji pravijo „bolhja trava“, tudi „bolhja smert“. Pervi, ki je to rastlino prinesel v naš del sveta, bil je slavni profesor Koch v Berolinu, kateri je obhodil večji del jutrovih dežel.

Ker se je kmali pokazalo, da ima ta rastlina res veliko

moč v sebi, pokončati nadležne merčese, so začeli tergovci kmali barantati s tem prahom, kterga — čeravno je dosti drag — pod imenom „perziškega“ ali „kaukaškega merčesnega prahu“ (persisches oder kaukasisches Insectenpulver) povsod veliko spečajo.

Da se res veliko tega prahu iz jutrovih dežel prodá v Evropo in tudi drugam, se lahko iz tega povzame, da na Kaukazu v sami okolici Aleksandropoljski je čez 30 vasí, kterih prebivavci naberajo to rastlino, iz ktere se napravlja merčese morivni prah.*)

Ta rastlina raste v podobi majhnega germička, ima korenine, ktere čez zimo sterpijo in poganja po 12 do 15 pavcov visoke mladike; mraz ji nič ne škoduje.

Ker se je skozi 10 let že veliko tega prahu po celi Evropi zvozilo, je ta rastlina po kaukaških gorah že zlo pošla, posebno pa, ker se ne dá iz semena več pridelovati. Ta prah se tedaj že v svoji domovini s cvetjem neke druge rastline, ki je tej kamilici precej podobna, dostikrat ponareja. Še bolj pa se ponareja v Evropi, kjer ga z navadnim v prah stolčenim kamiličnim cvetjem mešajo. Po ti pomesi dobí še le neki duh, kakoršnega nima, dokler ni ponarejen; pravi perziški prah ne diši skor nič. Ni se tedaj čuditi, da se pogastoma toži, da ta prah nič ne pomaga.

Gospod profesor Koch, kakor je že gori rečeno, je prvi seme te rastline na Nemško zanesel. Skušnje, ga tudi tú sejati, so se popolnoma dobro obnesle, gotovo je, da ima iz cvetja pri nas pridelane rastline napravljeni prah popolno moč. Društvo „Der Verein zur Beförderung des Gartenbaues in den preussischen Staaten“ že več let seje perziško kamilico, in prav dobro se mu obnaša; ravno tako tudi gosp. dr. Rauch-u na Parskem. V Šlezii že tedaj v več krajih perziške kamilice na debelo prideljujejo.

Obdelovanje te rastline ni težko; skor vsaki kraj ji je všeč; čez zimo ne pozebe. Seje se mesca aprila, na prostem polji; zemlja mora dobro izorana in prerahljana, pa ne na novo pognojena biti; le na to mora gospodar paziti, da je greda, kjer je ta kamilica vsejana, vedno vlažna. Če so rastlinice nekoliko odrastle, se drugam presadijo in se pridno plevéjo. Nektere začno že v jeseni cvesti. Kdor jih že v jeseni presaja, mora to delo, kar se dá, zgodaj opraviti, da se pred zimo in hujem mrazom dobro ukorenijo, sicer bi jim mraz škodoval. Čez zimo se pusté odkrite, ali se pa le s smrekovimi vejami pokrijejo; če bi se bolj močno pokrile, bi utegnile operhniti in gnjiti.

Prah se pa tako-le napravlja: Odreže se namreč kamilično cvetje, kadar je popolnoma razcvetelo, in ko se je že semenski prah napravil, koj pod semensko kupico, in se, kar je moč, urno v senci posuši. Kadar je cvetje popolnoma suho, se tiste prave cvetne peresca, iz kterih semenišče (Fruchtboden) obstojí, populijo in skoz kako sito ali pa kako drugače od drugih peresic, receljnov itd., ki niso za rabo, odločijo. Tako očisteno cvetje naj se na kaki, pa ne prehudo vroči peči na papir položeno hitro posuši, in potem v možnarji v prah stolče. Suši naj se z največjo skerbjo, ker na tem je vse ležeče, da se prav posuši. 10 minut je večidel za sušilo dovolj. Če se delj časa suši in presuši, zgubi lahko nekoliko svoje moči.

Dr. Rauch v Debringu pri Bambergu (na Parskem) je lani od nekega prijatla v Tiflisu nekoliko pravega semena dobil, katero je na gredo pod milim nebom vsejal in je prav lepo iz zemlje pribodlo. Kmalu po tem je naznanil, da hoče nekoliko rastlin oddati. Za prihodnjo

*) Perziški prah je dober zoper merčese raznih plemen, kakor zoper mravljinco, muhe, stenice, bolhe, uši; tudi uši na cvetlicah pocepajo po njem. Če ne pomaga, ni pravi, ampak je ponarejen. Gospod prof. Koch pravi, da pravi in čisti perziški prah je tako močan, da od njega, če se ga le nekoliko okoli okin potrese, muhe kmali, kar jih je v hiši, pocepajo.

jesen mu je bilo ravno od ondot zopet novega semena obljubljenega. Kdor ga hoče imeti, naj se tedaj na gospod dr. Rauch-a oberne.

Zgodovinske reči.

Je li sv. Jeronim bil Slovenec?

(Konec. *)

Po smerti Attilovi leta 453, toraj 13 let po Jeronimovi smerti, so iztočni Goti Panonijo podjarmili. Da še so se za časov gotskih v Panonii našli stari prebivavci, se vidi iz pisma kralja Teodorika „na vse v Panonii prebivajoče Rimljane in Barbare“ (glej pismo pri Cassiodoru Var. III, 23), v katerem še govori od prvih prebivavcov — „antiqui Barbari“, kateri so si dekleta rimskega pokolenja za žene jemali.

Da je narodnost Panonov pod jarmom gotskim dosti terpela, se lahko vidi. Iztočni Goti so pod Teodorikom se podali v Italijo, in okoli leta 500 po Krist. jo obsedejo Longobardi. Leta 568 so Longobardi odšli v Italijo. Tudi v ti dobi še so mogli po panonskih gorah in planinah živeti Slovenci, ker, kakor Paul Diakon piše, je usmiljena ženka slovenska otela plemiča longobardskega Leupihesa smerti glada (Paul Diak. 38, 4 primeri tudi moja zgodovinsko drobtinico „Usmiljena Slovenka“ v „Novicah“ leta 1857 str. 394). Longobardi so se samo zderževali 42 let v Panonii, in so, ko so se bili v Italijo podali, opustošeno zemljo pustili svojim prijateljem Avarom ali Obrom (glej Georg Ravenna 41, 14. Gregor Turon. 4, 29. Mannert Germ. 3. Th. str. 641).

Kar je bilo še rimskega in panonsko-slovenskega življa v Panonii najti, so Obri do celega pokončali, al tudi njim je ura odbila, in iz zatatranskih krajin pridejo spet nove slovanske plemena, in sicer Horvatov pod 5 knežkimi brati: Klukasom, Lobelom, Kosencem, Muhlom in Hervatom, kateri so leta 634 do 638 vso panonsko pokrajino od Dunaja do jadranskega morja obsedli. Betve teh novih naselbenikov so se razprostirale gori po Muri in Dravi do virov rečice Ščavnice in Pesnice po haložkih bregovih in horvatskem Zagorji, po bregu Sotle in po najskrajnih krajih Dolenškega. Porinili so jo v Istrijo in Liburnijo, po otocih ilirskega arhipela, in po Dalmaciji, Černo gori, Albanii, Hercegovini in Bosni (glej Šafařík „Slaw. Alterth. II, V. Abschnitt str. 277 itd.).

Panonija je po takem sopet dobila slovanske prebivavce; ali Slovani še so tudi obljudili pokrajine, v katerih v starih časih niso Slovenci prebivali, kakor: Japudijo, Istrijo, Liburnijo, Dalmacijo, staro Ilirijo, del Epira, Dardanio, Moesio, zemljo Skordiskov, kamor so leta 620 — 630 Serbi naselili bili (glej Engel „Geschichte von Serbien“ 153).

Da je med tem 400 letnim preseljevanjem keršanska vera, ktera je za sv. Jeronima že tako lepo cvetela, se zgubiti mogla, se lahko zapopade. Tako je tudi padlo domače cerkveno slovstvo in pismenstvo, in ostale še so komaj čerke in sporočilo tega pismenstva. Brez dvombe še so pri edini ali drugi cerkvi duhovniki varovali domačo svetinjo, in ko so na novo prišli severni Horvati in se pokristjanili, so te čerke spet oživele.

Staroslovenski prebivavci v Panonii, katerih gotovo ni dosti dosti bilo, so se stopili z novoslovanskimi — horvatskimi, — in ta okoliščina nam razjasnuje prikazen, zakaj v spisih učencov svetega Kirilla nahajamo panonizme, to je, slovenizme, in zakaj vlada v tako imenovanih frižinskih spomenicah zmes horvaškega in korotansko-slovenskega jezika.

Med tem preseljevanjem narodov, med tem pobojevanjem

in plenjenjem so tudi prvi prebivavci — slovenski Norenci, pozneje znani pod imenom: Kranjci, Korošci in Štirčani zgubili luč sv. keršanske vere, — akoravno ne prebivavci večjih mest in tergov, v katerih so v večini živeli Rimljani ali pa polatinčeni Slovenci, — saj vendar prebivavci planinskega sveta norenskega, in ko so Huni in Avari te mesta razdajali bili, je padla poslednja bramba keršanstva. Zato so imeli solnogradčki misijonarji posla zadosti po korotanski vojvodini sv. keršansko vero razširjevati. Korotanski Slovenci, to je, prebivavci gorenskega Kranjskega, Koroškega in srednje- in gornje Štajarskega, ktere so pozneje podjarmili Franki in Bavarci; so tedaj pravi nasledniki starih slovenskih Norencov in Panonov. Znamenita je ta prikazen, da pri teh Slovanih ne najdemo besed slav in slava, — dvomim tudi, ako je beseda slavo slovenska, ker je Gorenci in Korošci ne poznajo.

Iz korenike sru, slu = sansk. eru, slovenski jezik le pozná besedo: sluh z izpeljanci: slušati, služiti itd. *)

Zato tudi ne nahajamo po celem Gorenskem in Korotanskem osebnih imen na slav in nobene vasi ali kraja na slavci, slavje; nasproti med Ščavnico in Pesnico, kjer so prebivavci naslednjiki iz severa prišli Horvatov, je več občin z imenom: Bodislavci, Radoslavci, Okoslavci itd.

V nobeni stari listini ni najti, da bi kater star korotansk Slovenec imel pritiklino slav.

Nahajamo sicer Hotemare, Lutomare, al nobene Hoteslava in Lutoslava. Po Gorenskem, Koroškem in gornjem Štajarskem nahajamo vasi in gore: Radmerje, Lutomerje i. t. d. al nikjer Radoslavje, Lutoslavje itd.

Tudi na rimsko-slovenskih kamnih so Atemeri = Hotemer, Lutumari, Mogimari, Macemari itd., al ne: Ateslavov, Mogislavov, Maceslavov. Mar, mer, mir v imenih Mogimar = Mojmar, Lutumar, Vitomar, Radomer, Hotimer pomenja to, kar slav, iz korenike mar lat. mor v reduplikovani me — mor, gotski: mer v kompositih: vaila-mers, ευφημος wohlberufen, wohlgepriesen, merjan, verkündigen, usmerjan, bekanntmachen, starovisoko-nemški: mari, memorabilis, illustris, clarus, famosus, conspicuus, slov. marn fama, gloria, fabula. Učeni Miklosič (glej „Beiträge zur vergleich. Sprachforschung“, III. Heft, 1858, str. 288) je mar, mēr, mir skoz „nomen habens“ = slav predstavil Častiti dopisnik M. V. „Glasnika“ od 15. aprila l. l. toraj nima prav, ako terdi, da je slov. mar'n iz nemške „mähre“ izposojeno. Ta beseda je obče indogermansko, ali bolje arjansko blago. Na Štirkem se mar in mer čuje nikdar pa mir, primeri Godemari, vas v fari male Nedele, Vitomarci, vas v fari sv. Andraša, Vlastomerci, vas v negorski fari, Lutmerje, vas v frajhamski fari, Radmerje, vas v ksaverski fari blizo Gornjega grada itd. Tudi pri polabskih Slovanih se najde: Vladimar, Lutumar, Godemar itd. Zato Kranjec in Korošec v starih časih nista poznala ganetišnega poznamovanja — Slovenec = distincta loquela peditus, nasproti poznamovanji: Nemeec.

Sklenem ta svoj članek z željo, da bi tukaj sprožene misli kritični jeziko- in zgodovinoslovci dalje izpeljevali.

Davorin Terstenjak.

Ozir po svetu.

Lombardija.

Po najnovejših statističnih preiskavah Lombardija, ktero je poslednja vojska odcepila od našega cesarstva in

*) Na severni strani Pohorja v pušavski fari sem čul sernovati v pomenu kremljati, govoriti!! Bi se smelo misliti na latinsko sermo? Mislim da!